

Η προσφορά του Μητρ. Ειρηνουπόλεως & Βατοπαιδίου Γρηγορίου (19ος αι.) στην εκπαίδευση του Γένους

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Την εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων της Μικράς Ασίας, κατά την Τουρκοκρατία μέχρι τον ξεριζωμό, είχε αναλάβει το Οικουμενικό Πατριαρχείο, μέσω των Ιεραρχών του, των Ιερέων και Μοναχών, σε συνεργασία πάντοτε με τις Ελληνορθόδοξες Κοινότητες. Κατά συνέπειαν ο Μητροπολίτης Πισιδίας, Έξαρχος Σίδης, Μύρων, Ατταλείας είχε τη γενική ευθύνη εκπαίδευσης όλων των Κοινοτήτων της Πισιδίας, Λυκίας και Παμφυλίας. Ως εκ τούτου ο,τι ίσχυε για την Αττάλεια ίσχυε και για όλες τις άλλες πόλεις και χωριά.

Ο Μητροπολίτης Ειρηνουπόλεως και Βατοπαιδίου κυρός Γρηγόριος

Γι' αυτό εδώ θα δώσουμε τον λόγο στον πλέον ειδικό για το θέμα αυτό Χάρη Σαπουντζάκη (ο πατέρας του ήταν από τη Σπάρτη της Μικράς Ασίας και η μητέρα του από την Αττάλεια), Εκπαιδευτικόν, Σχολικόν Σύμβουλον, Πρόεδρον της Ένωσης Σπάρτης Μικράς Ασίας και του Κέντρου Μικρασιατικού Πολιτισμού. Ο Χάρης Σαπουντζάκης κατά την εμπεριστατωμένη εισήγηση του στο θέμα «Παιδεία – Εκπαίδευση στο χώρο της Μητροπόλεως Πισιδίας» στο 2^ο Συμπόσιο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ, μεταξύ άλλων είπε: «Προδρομική μορφή εκπαίδευσης για τα χρόνια της Τουρκοκρατίας θα θεωρήσουμε και για το χώρο της Ιεράς Μητροπόλεως Πισιδίας κάποια ανάλογη μορφή με του Ελλαδικού, του λεγόμενου «κρυφού σχολείου», με εμψυχωτή του τον καλόγερο και εποπτικό του υλικό το κηροστάσι με την αμμοδόχο σε κάποια ερημοκλήσια των βουνών, αφού οι χριστιανοί, όσοι δεν αφανίστηκαν, είχαν καταφύγει σ' αυτά, ωσότου φάνηκε, μετά τους πρώτους αιώνες του βαθιού σκοταδιού, το πόσο απαραίτητοι ήταν και τους επιτράπηκε σιγά-σιγά να εγκατασταθούν στις παρυφές των πόλεων, σε «γκέτο».

Το ομόφορο του Μητροπολίτου Ειρηνουπόλεως και Βατοπαιδίου κυρού Γρηγορίου, το οποίο φυλάσσεται στο Νεώτερο Σκευοφυλακίο της Ιεράς Μεγίστης Μονής του Βατοπαιδίου

Το επόμενο βήμα είναι για τα τέλη του 18ου αιώνα, εκεί γύρω στα 1774, κι ύστερα από τη Συνθήκη του «Κιουτσούκ Καϊναρτζή», η λειτουργία των ονομαζόμενων «σπιτικών» σχολείων από τους «γραμματοδιδασκάλους», οι οποίοι δίδασκαν βέβαια τα στοιχειώδη: ανάγνωση, γραφή, αριθμητική.

Τα πρώτα «Κοινοτικά σχολεία» σχολεία δηλαδή που έφτιαχνε η Ελληνορθόδοξη Κοινότητα και συντηρούσε αποκλειστικά η ίδια, ιδρύονται ήδη από τη χαραυγή του 19ου αιώνα και πριν ακόμα από την Ελληνική Επανάσταση.

Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την ίδρυση τέτοιου σχολείου, το 1810, στη Σπάρτη, μ' έναν φωτισμένο δάσκαλο από την Πελοπόννησο, τον Διονύσιο Μώραλη. Ήταν ακριβώς η περίοδος όπου το ρόλο δασκάλων αναλαμβάνουν οι

«Φιλικοί» καμουφλαρισμένοι, οι οποίοι εστέλλοντο όχι μόνο να διδάξουν, αλλά και να ξεσηκώσουν.

Πριν από την Επανάσταση του 21, αρχίζει τη λειτουργία το κανονικό πλέον, κοινοτικό σχολείο της Σπάρτης, ιδρυτής και χορηγός του ο μητροπολίτης Ειρηνουπόλεως, Γρηγόριος ο Βατοπεδινός, ο οποίος ονειρευόταν να εντάξει μια σχολή στα πρότυπα της Ακαδημίας των Κυδωνιών και της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης.

Από το 1830 και μετά αρχίζει πλέον η περίοδος των λεγόμενων «Αλληλοδιδασκτικών» σχολείων (1830-1880).

Ολες οι πόλεις και κωμοπόλεις της Μητροπόλεως Πισιδίας άρχισαν να ιδρύουν τ' αλληλοδιδασκτικά ή «λαγκαστεριανά» σχολεία (από το όνομα του Αγγλου ιδρυτή της μεθόδου Λάγκαστερ).

Το σύστημα βασιζόταν στην ανάγκη να εξυπηρετηθούν τα πράγματα με το λιγότερο δυνατό προσωπικό και χώρους.

Για 100-120 παιδιά έφτανε ένας ικανός δάσκαλος, ο οποίος καθοδηγούσε τους πιο μεγάλους κι έξυπνους μαθητές -τους λεγόμενους «πρωτόσχολους»- ώστε να γίνουν «βοηθοί» και να επιβλέπουν τους συμμαθητές τους στην εκμάθηση της ύλης. Ήταν θα λέγαμε μια πρώιμη μορφή των ελλαδικών «Μονοθέσιων» σχολείων που ακόμα και ως τις μέρες μας λειτουργούν σε χωριά, με εντελώς περιορισμένο αριθμό μαθητών και βέβαια χωρίς «πρωτόσχολους».

Έτσι εξοικονομούνται, όπως είπαμε, χρήματα και χώροι, που στα χρόνια εκείνα δεν υπήρχαν:

Σιγά-σιγά, ο ένας δάσκαλος έγιναν δύο, που μοιράστηκαν τις τάξεις. Όμως ουσιαστικά λειτουργούσε μόνο Δημοτικό Σχολείο. Χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια ωσότου τα «αλληλοδιδασκτικά» σχολεία αντικατασταθούν από τα λεγόμενα «συνδιδασκτικά» (κάθε τάξη και ο δάσκαλος της).

Ήδη βέβαια οι εξελίξεις ήταν ευνοϊκές. Μετά το «Χάττι Χουμαγιούν» η ανάπτυξη της εκπαίδευσης υπήρξε ραγδαία.

Τώρα τα σχολεία, ιδιαίτερα βέβαια στις πόλεις που το ελληνορθόδοξο στοιχείο ήταν ισχυρό (Σπάρτη – Αττάλεια – Βουρδούρι – Λειβήσι) ργανώνονται με το γερμανικό πρότυπο της λεγόμενης «Αστικής Σχολής».

Κάτω από την ίδια στέγη Δημοτικό σχολείο 4-5 τάξεων, Ημιγυμνάσιο ή Σχολαρχείο ή Ελληνικό Σχολείο 2 τάξεων, Γυμνάσιο 2-3 τάξεων. Στην πλήρη ανάπτυξη της η

Σχολή είχε 10 τάξεις.

Διευθυνόταν από τον αρχαιότερο ή πιο προικισμένο καθηγητή, όμως το Δημοτικό είχε την αυτονομία του και το διευθυντή του.

Σ' αυτή την περίπτωση το σχολείο είχε τον τίτλο «Αρρεναγωγείο», αφού τουλάχιστον στις 5 πρώτες τάξεις φοιτούσαν μόνον αγόρια. Βέβαια το αρρεναγωγείο προϋπέθετε και σχολείο θηλέων. Αυτό ήταν το «Παρθεναγωγείο» που περιοριζόταν στο επίπεδο των 4-5 τάξεων. Μετά τα κορίτσια -όσα είχαν τα προσόντα- πήγαιναν στο αρρεναγωγείο.

[Συνεχίζεται]